

Posudek bakalářské práce M. Mráčkové: *Slovní zásoba současné české sci-fi povídky*

Bakalářská práce Michaely Mráčkové je zaměřena na rozbor slovní zásoby české povídkové tvorby z oblasti science fiction, a to především na její pojmově-obsahovou, sémantickou a slovotvornou charakteristiku. Analýzy vycházejí z textů současných českých sci-fi povídek publikovaných ve sci-fi periodiku XB-1.

Práce je členěna do devíti kapitol (šest je obsahových); nejprve je stručně představen žánr sci-fi ve světové i české literatuře a jeho vývoj (1. kapitola). Další čtyři kapitoly, představující stěžejní část práce, jsou věnovány vybraným typům lexikálních jednotek: charakterizují a ilustrují se propria (antroponyma, toponyma, chrématonyma), neologismy a okazionalismy, termíny a neosémantismy a prostředky slangu, posouzena je jejich specifická v žánru sci-fi. Zjištěné poznatky jsou stručně shrnuty v závěru práce; její nedílnou součástí je i příloha v podobě tabulky se všemi výrazy excerpovanými z časopisu XB-1. Tabulka obsahuje 600 výrazů, u každého z nich je uveden zdroj, kontext užití, tematické zařazení a lexikálně-sémantická a stylová charakteristika (klasifikace koresponduje s obsahem analytických kapitol práce).

Text práce je psán vesměs obsahově i jazykově adekvátně, přináší řadu podnětných postřehů, zajímavých příkladů i samostatných úvah. Jsou cenné především vzhledem k tomu, že je jazyk současné české sci-fi povídky v odborné lingvistické literatuře dosud téměř nepopsán. V té souvislosti chci vyzdvihnout, že si Michaela Mráčková vedla od počátku zcela samostatně, jak při volbě, tak při zpracování tématu a interpretaci specifických jazykových jevů. Znalost žánru sci-fi i jazykové specifickéosti jeho textů jí umožnila celkem zdárně modifikovat aplikaci lexikologických (pojmově-sémantických) kritérií pro klasifikaci slovní zásoby tohoto žánru; tak např. neologismy záměrně (a odůvodněně) pojímá především formálně (morfologicky), zatímco termíny významově, ve vazbě na pojmenované denotáty, včetně fiktivních. Proto tedy neosémantismy zařazuje do kapitoly o termínech (resp. pseudotermínech).

K práci mám dílčí připomínky, uvádím je v přehledu:

1. Dílčí interpretace a terminologie:

s. 20: Ne zcela přesvědčivá je interpretace vlastního jména *Chor* (oživlá mrtvola, jež se dorozumívala chrčivými zvuky) jako utvořeného z citoslovce.

s. 20: *Jiní pojmenovali své postavy slovními názvy číslovky – Pětistý druhý nebo Jednička...* – Nejde o název číslovky, ale o její užití ve funkci vlastního jména.

s. 21: *Mezi etnonyma můžeme zařadit i indiánský kmen Orlich mužů a Vlčích mužů.* – Ke jménům můžeme řadit slova, nikoliv kmeny – ve formulaci se směšuje jazyková a mimojazyková realita.

s. 23: *Nesmyslotida* – posměšný složený název pirátů pro sen jednoho z nich objevit bájnou Atlantidu. – Je zde adjektivum složený užito ve významu slovotvorném, tedy ve vztahu ke kompozici?

s. 25: Mnohé zde uvedené názvy firem nelze jednoznačně chápat jako složené, především *Pratom* (Pražská atomová).

s. 51: *Z přídavných jmen můžeme vybrat pouze neurčité slopající utvořené z propria Slop.* – Z hlediska slovotvorné fundace by bylo vhodnější uvažovat o motivaci potenciálním slovesem (*slopovat*).

2. Zjednodušování či nepřesnosti ve výkladu:

s. 19: *Jednu část kapitoly o vlastních jménech tvoří autoři science fiction, kteří svým hrdinům dávají jména běžná...* – Co to přesně znamená?

s. 19: *... je vhodné je rozdělit na jména vycházející z českého prostředí a na jména nově vzniklá.* – Takto formulováno implikuje, že nově se netvoří jména z českého prostředí, v koordinačním vztahu jsou zde nesourodá kritéria (původ z hlediska lokace a času).

s. 25: *Pokud jde o zkratkovité tvary... ZOAD – Záchrana ohrožených animálních druhů...* – ZOAD je to iniciálová zkratka.

s. 29: *slova odvozená prefixy – výchyty.* – Alternativní, ba logičtější se jeví motivace prefixovaným slovesem *vychytat*, což znamená tvoření konverzí.

s. 29: *Prosvit – slovo zkrácené – Z čeho?*

s. 30: *Činitelská jména: čipovač, přeměněnec* – Přírozenějšími motivanty jsou slova *čip, přeměněný*, pak se nejedná o činitelská jména

s. 30: *Našli jsem také dva prostředky, u nichž se sufix prolíná s nositeli vlastností: pleskavec, jezdník.* – Co je tím přesněji míněno?

s. 30: *názvy nositelů vlastnosti: pramenec* – K jaké vlastnosti se pojmenování vztahuje?

s. 30: *složeniny s druhým členem příslovečným: středen, skoronoc* – Která jsou motivující příslovce?

s. 31: *českými slovy začínají složeniny poloimplantát, spoluprezident* – Nejsou to vlastní složeniny, první členy mají přechodný charakter, jde spíše o afixoidy.

s. 32: *P-oblast (= oblast přechodu) – iniciálová zkratka se sufixem.* – Jaký je zde sufix?

s. 32: *Neologická slovní spojení, jejichž motivovanost není možno nalézt: gondola emitod (část vesmírné lodi), safálový kámen (vzácný materiál)* – Nejde o zcela sémanticky neprůzračná, značková pojmenování. minimálně jeden člen sousloví je motivován (sémanticky).

s. 35: *zkratková slova: vidfon (= videofon), reportýr (= reportér a portýr)* – Spíše jde o zvláštní typ abreviačního, kombinovaného spojení, v druhém případě o tzv. blend

s. 35: *univerbizace: mechan (= mechanický člověk nebo dělník), naniti (= nanoroboti)* – Je zde východiskem tvoření opravdu (ustálené) víceslovné pojmenování?

s. 49: *Homonymie: snovačka – předmět na stáčení snů před jejich zavařením, v původním významu pavouk.* – Bylo by možné uvažovat v obou významech o motivaci slovesem *snovat* (= příst)?

s. 50: *[slang] Je často vystavěn na metafoře a slovotvorně vznikl zkracováním.*

s. 52: *... zkratky které nepatří pod termíny, ale svým významem spadají pod hovorové a slangové výrazy.* – Příslušnost ke slangu nebo hovorové vrstvě slovní zásoby není podmíněna sémanticky, nýbrž funkčně.

3. Formální a formulační stránka práce:

3. 1 V textu se bohužel vyskytuje řada formálních, pravopisných nedostatků; opakovaně zejména v interpunkci. Občas se objevují i chyby v gramatické výstavbě věty – porušení gramatické shody, anakolut apod. Tyto nedostatky jsem vyznačila na příslušných místech v rukopisu práce.

3.1 Autorka občas používá formulace pro odborný diskurz nenáležité nebo někdy neobratné, viz např.

s. 14: *V Čechách bodoval Neffův pirátský překlad...*

s. 17: *Ovšem zásadní progres se konal v dubnu 1982...*

s. 19: *Tato kapitola nás provede výběrem vlastních jmen, která se vyjímají na základě slovotvorby nebo sémantiky.*

s. 20: *Najdeme i hravý slovesný tvar...*

s. 22: *Našli jsme i jména, která vypadají exoticky na první pohled....*

s. 25: *... Česká republika z něj byla z politických důvodů vyšachovaná.*

s. 26: *... vynález, o kterém se vědeckofantastické literatuře ani nesnilo...*

s. 33: *... něco na způsob tabletu*

s. 50: *... je to jejich poznávací znamení.*

Závěr: Práce Michaely Mráčkové splňuje nároky kladené na bakalářskou práci.

Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji klasifikovat ji stupněm velmi dobře.

doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc.

vedoucí práce

Praha 7. 1. 2017